

**ZEN: ŽÍT V TOMTO
OKAMŽIKU**

Učení zenového mistra

Wu Bonga

s poděkováním od studentů

Volvox Globator

**ZEN:
ŽÍT V TOMTO
OKAMŽIKU**

Učení
zenového mistra Wu Bonga
s poděkováním od studentů

VOLVOX GLOBATOR

Zen: žít v tomto okamžiku

Učení zenového mistra Wu Bonga s poděkováním od studentů

Zen: žít v tomto okamžiku

sestavil Peter Voke

Copyright © Kwan Um Morava, o. s., 2014

Translation © Jiří Lněnička, 2014

ISBN pdf 978-80-7511-021-3

Zen: žít v tomto okamžiku

Učení zenového mistra Wu Bonga s poděkováním od studentů

Z anglického originálu Zen Life, Moment Life.

The Teaching of Zen Master Wu Bong

vydaného nakladatelstvím

Johannes Herrmann Verlag v Gießenu roku 2011

přeložil Jiří Lněnička

Jazyková redaktorka: Věra Hrušová

Obálka Jakub Troják

Sazbu a epub připravil pureHTML.cz

Vydalo nakladatelství a vydavatelství

VOLVOX GLOBATOR

Štítného 17, 130 00 Praha 3

www.volvox.cz

jako svou 1028. publikaci

Vydání první

Praha 2014

Adresa knihkupectví VOLVOX GLOBATOR

Štítného 16, 130 00 Praha 3 – Žižkov

Poznámka vydavatele

Zenový mistr Seung Sahn byl známý svou neobvyklou angličtinou. Příliš mu nezáleželo na tom, jestli je dokonalá – chtěl hlavně, aby lidé pochopili skutečnou podstatu jeho sdělení. Záměrně vytvořil řadu působivých krátkých sloganů (afirmací), které měly utkvět v myslích jeho studentů podobně jako slogany z reklamy: *Jdi pořád přímo! Pouze nevím!* Časem se z toho staly věty typické pro zenovou školu Kwan Um a Seung Sahnovi žáci, zenového mistra Wu Bonga nevyjímaje, používali tutéž metodu i ve svých vlastních veřejných proslovech. Z toho důvodu se vydavatel rozhodl některé východoevropské a německé zvláštnosti v anglickém vyjadřování ponechat i v této knize, aby si texty uchovaly svou autentičnost a působivost.

Poznámka překladatele

Asijská (zejm. korejská) jména lidí a míst ponecháváme ve většině případů v anglickém přepise, neboť v této podobě jsou nejvíce rozšířená a lze je snadno vyhledat i na internetu. Výjimku tvoří již zdomácnělé podoby některých jmen jako Buddha Šákjamuni, Šrí Činmoj apod. Při přepisu těchto jmen se opíráme o podobu uvedenou na internetových stránkách české Wikipedie <http://www.wikipedia.org>. Na několika místech bylo nutné text mírně přizpůsobit faktu, že originál knihy vyšel ještě za života zenového mistra Wu Bonga, zatímco český překlad vznikl až po jeho smrti.

Vysvětlující poznámky pod čarou jsou dílem překladatele.

Předmluva
Zenová mistryně Bon Shim

Na počátku této knihy byl nápad dát zenovému mistru Wu Bongovi dárek k jeho šedesátým narozeninám. Původně jsme chtěli sesbírat a vydat příběhy, jež se zenového mistra nějak týkají, jako výraz uznání a vděčnosti za učení, které již tolik let předává svým žákům. Projekt se však postupně rozrostl, a kniha proto nakonec obsahuje také různé veřejné proslovy zenového mistra Wu Bonga z posledních dvaceti sedmi let.

Wu Bong Soen Sa Nim[1] byl jedním z prvních studentů slavného korejského zenového mistra Seung Sahna. Žil a prakticoval[2] s ním v Zenovém centru v Providence, kde v průběhu let zastával různé funkce – byl hospodářem, hlavním učitelem dharmy i opatem. Později obdržel od zenového mistra Seung Sahna tzv. inka (povolení učit zen) a nakonec se sám stal zenovým mistrem. Od té doby vyučoval po celém světě, vedl řadu meditačních ústraní a pronesl mnoho řečí dharmy. V posledních letech života byl Wu Bong Soen Sa Nim mnichem a trávil většinu času v Koreji, kde také vyučoval. Zemřel po srdeční příhodě na jaře roku 2013 v Paříži.

Tato kniha sestává z pěti částí. V první z nich najdete velmi upřímné osobní příběhy a milé anekdoty od učitelů a studentů školy Kwan Um o tom, jak se se zenovým mistrem Wu Bongem poprvé setkali a co s ním zažili. Jsou to skvělé texty, které určitě stojí za přečtení!

Druhá část knihy přináší vynikající formální řeči dharmy, pronesené při různých příležitostech, např. během Ceremonie Buddhova osvětlení, Ceremonie Buddhových narozenin, Ceremonie otevření nového zenového centra, ale najdete tu i běžné proslovy, které zazněly například během meditačních ústraní.

Ve třetí části najdete břitké, jasné, humorné a moudré odpovědi zenového mistra Wu Bonga na otázky studentů, jež mu kladli během řečí dharmy.

Čtvrtá část přináší rozhovor, v němž se dozvíte mnoho zajímavého o mistrově pozoruhodném životě. Otázky klade Sven, jeden ze studentů zenové školy Kwan Um.

Skutečnou perlou je pak poslední část nazvaná „Střípky moudrosti“, obsahující řeči dharmy, které pohnou vašim srdcem. Některé z nich jsem nikdy předtím nečetla ani neslyšela – a jsou úžasné!

Zenový mistr Wu Bong říká: „K praxi existuje mnoho různých přístupů, nejsilnější z nich je však společná praxe se sanghou – společné konání. Při ní se nevyhnutelně dotýkáme vlastních hranic, stojíme tváří v tvář svým omezením, a to nám pak pomáhá je překonávat. Na konci Sútry srdce se praví: *Bódhisattva závisí na pradžňá parámitě [3], mysl není překážkou, bez překážek není strachu.* Toto není strachu je naším lidským dědictvím. Pokud se vám něco takového zamlouvá, zahod'te veškeré myšlení, zahod'te veškerá *mám rád* a *nemám rád*, zahod'te i to nejhlubší porozumění.“

Díky této knize si můžete vychutnat dharmu zenového mistra Wu Bonga se vším všudy!

Zenová mistryně Bon Shim (Ola Porter)
Varšava, červen 2011

První setkání se zenovým mistrem Wu Bongem

Usměvavá tvář

Zenová mistryně Soeng Hyang

V roce 1972 jsem si všimla na jednom domě cedulky s nápisem „Zenové centrum“. Nějaký čas mi trvalo, než jsem našla odvahu vstoupit – měla jsem strach, že mě mistr přetáhne zenovou holí a pak mě vyhodí. O několik týdnů později jsem se ale přece jen osmělila a zaklepala na dveře. Objevila se vlídná tvář, která se usmívala a zvala mě dál. Byl to Jacob Perl (zenový mistr Wu Bong)! Byl mým prvním dharmovým bratrem a vždy patřil k mým nejlepším učitelům.

Nedaleko bydleli Jacobovi rodiče a občas mě pozvali domů na večeři. Tehdy jsem poprvé ochutnala úžasné polévky a saláty. A tehdy jsem se také dozvěděla leccos o holokaustu a utrpení, kterým prošli. Jacob byl v té době úspěšným studentem Brownovy univerzity a jeho rodiče příliš netěšilo, že maří tolik času v zenovém centru. Zvlášť otec se s námi často dohadoval: „K čemu mu bude zen? Potřebuje se naučit obchodovat!“

Dnes je z něj skvělý učitel, kterého si velmi vážíme a máme ho moc rádi. Jeho rodiče by na něj určitě byli pyšní. Ale kdo ví? Možná už jsou dnes i oni mezi jeho žáky...

Tímto bych chtěla zenovému mistru Wu Bongovi poděkovat za jeho odvahu, silovnou práci a také za jeho úžasné učení.

Děkuji ti

Zenová mistryně Bon Yo (Grażyna Perl)

Cestou na řeč dharmy

Zenového mistra Wu Bonga jsem poprvé potkala v roce 1986 – sešli

jsme se ve výtahu cestou na jeho řeč dharmy, která se konala v Gdaňském zenovém centru. Byla to láska na první pohled! Úplně jako když znovu potkáte blízkého kamaráda, s nímž jste se dlouho neviděli! Ta radost a úleva, že jsme se znovu setkali! A úplně stejně to cítím i dnes.

O mnoho let později nás spolu uviděl jeden starý korejský mnich, přítel zenového mistra Seung Sahna, a zvolal: „Jaký úžasný pár! Stále spolu, už mnoho kalp[4]!“

Z mnicha laikem

Vzpomínám si, jak mi jednou před usnutím řekl, že už byl tolik životů mnichem, že se rozhodl prožít tentokrát život jako laik.

Řekla jsem mu na to: „Proto jsem se v tomto životě narodila jako žena – abych byla tvou manželkou!“

„Děkuji ti, miláčku,“ odpověděl mi.

Mistr „Nic zvláštního“

Jeden můj polský kamarád jej popsal jako Mistra „Nic zvláštního“, což mi přijde velice výstižné. A přece je v jeho způsobu učení a praxe tolik zvláštního!

Bez zbytečného divadýlka, velmi jednoduchým a jasným způsobem, okamžik za okamžikem, každým svým činem věci prostě „jenom dělá“. To je velice zvláštní, neobvyklá kvalita!

Mysl „jenom to dělej“

Jednou jsem se před ním zmínila, že bych se chtěla zase vrátit k malování. On řekl jen „hmmm“. Ale nedlouho nato přišel domů z práce a přinesl mi čtvrtky a akvarelové barvy. Není nutné o tom mluvit, stačí to udělat!

Trpělivost

Kdysi bylo potřeba v Zenovém centru v Providence[5] o něčem

rozhodnout, ale ani po dlouhé diskuzi jsme k žádnému závěru nedospěli. I zenový mistr Wu Bong přišel se svým nápadem, potom už však do debaty nijak nezasahoval. Mně se zdál jeho projekt dobrý, proto když setkání skončilo, ptala jsem se ho, proč jej neprosazoval víc. Odpověděl, že nemá smysl prosazovat něco, co lidé ještě nejsou připraveni přijmout.

Po několika letech přišel jednoho dne opat a chtěl znát podrobnosti onoho Wu Bongova návrhu. Tehdy už s tím nikdo problém neměl a všichni byli připraveni tuto myšlenku přijmout.

Wu Bong Soen Sa Nim se usmíval a řekl mi: „Vidíš, vyplatí se trpělivě čekat a umožnit lidem, aby dospěli k závěru sami.“

Jednoduché prostředky

Wu Bong Soen Sa Nim byl dlouho mým manželem. Zároveň však byl i mým učitelem, který mě povzbuzoval a podporoval mě v praxi. Po mnoha letech praxe jsem si konečně dokázala zařídit věci v životě tak, abych mohla odletět na tříměsíční intenzivní ústraní nazývané kjolče, které se koná každý rok v korejském klášteře Mu Sang Sa. Před odletem bylo potřeba hodně věcí naplánovat a zařídit, a i když jsem se hrozně moc těšila, bylo mi zároveň líto, že na tak dlouhou dobu opouštím svoji rodinu. Wu Bong Soen Sa Nim slíbil, že se o všechno postará, když budu pryč, což mě pochopitelně dost uklidňovalo. Pořád mě ujišťoval, že všechno bude v pořádku a že bych si tu příležitost neměla nechat ujít.

Konečně nadešel den mého odletu. Hodinu před nástupem do letadla jsem ale dostala strach. Pošeptala jsem mu: „Asi bych přece jen neměla odletět...“

V tu chvíli mě Wu Bong Soen Sa Nim chytil za ruku a řekl: „Tak ne,“ a táhnul mě pryč směrem k východu. Jak jednoduchý prostředek! Vyprovokovalo to ve mně silnou reakci: „Ne! Musím odletět!“ a protlačila jsem se zpátky do odletové zóny. Otočila jsem se a zahlédla jeho rozzářenou tvář. Smáli jsme se skrz odletovou bránu jeden na druhého.

Svoboda

Wu Bong Soen Sa Nim žil naplno život laika a nyní žije jako mnich. Veškerou svou energii teď věnuje praxi a dharmě. Jako laik a manžel mi pomáhal vychovávat naše dva syny. Dnes už jsou velcí. Také Pařížské zenové centrum, které jsme spolu s láskou budovali, za tu dobu vyrostlo. Vyrostla jsem i já a před pár roky mi byla předána dharmá, takže dnes jsem i já zenová mistryně.

Po mnoha letech společného života a práce jsme se dohodli, že dáme jeden druhému svobodu, nebudeme už manželé a změníme náš vztah v dharmové přátelství. Zůstali jsme si navzájem velmi blízcí a toto prosté přátelství je pro nás dnes opravdovým pokladem.

„Buddha s tváří Slunce, Buddha s tváří Měsíce.“ Za všemi tvářemi je společné přátelství nás dvou, z něž vyrůstá velká láska a soucit a které sdílíme se všemi ostatními.

Děkuji ti, Jacobe Perle, že jsi byl mým manželem a že jsi otcem našich dvou synů.

Děkuji ti, zenový mistře Wu Bongu, že jsi stále mým učitelem a blízkým přítelem.

Vzácný čas

Zenová mistryně Bon Shim

Zenového mistra Wu Bonga znám velmi dlouho – skoro mi připadá, jako bych jej znala od chvíle, kdy jsem se poprvé setkala s dharmou. Moje úplně první vzpomínka na něj je z New Yorku, kam jsem přijela na své první kjolče. Když kjolče skončilo, zůstala jsem v zenovém centru sama. Přišel Wu Bong, donesl si oběd z čínské restaurace, řekl mi ahoj a pustil se do jídla. Měla jsem hlad, ale snažila jsem se nedat to na sobě znát. On si toho však stejně nevšiml a byl úplně zabraný do

jídla. Pomyslela jsem si: co je tohle za člověka? (Měla jsem v hlavě všechny ty představy o myslí bódhisattvy[6] a podobně). Přece by se měl o svoje jídlo rozdělit se mnou! On místo toho dojedl a řekl: „Máš hlad? Jestli jo, kup si něco na rohu u Číňanů, mají to moc dobré.“

To bylo skvělé učení: Staň se nezávislou a svoje představy zahod'.

Z New Yorku jsem pak jela do Providence na víkend se sanghou a oslavu narozenin zenového mistra Seung Sahn. Byla tam spousta lidí, mezi nimi i jeden hezký muž, který se kolem mě pořád motal. V jednu chvíli si toho Wu Bong všiml, přišel za ním a řekl mu: „Je vdaná. Nech ji na pokoji!“ Byl velmi ochranný.

Mnoho let přijížděl také do varšavského zenového centra, aby tam vedl ústraní. Nejprve jezdil se zenovým mistrem Seung Sahnem, později už jen sám. Má rád dobré jídlo, a když byl tady, ve Falenici[7], chodíval po ústraní ke mně domů na večeři. Když tu ještě bydlel John, vařil pro něj on (je výborný kuchař) a zenový mistr Wu Bong jeho jídla miloval. Jednou jsem zase Johna požádala, aby pro našeho učitele něco uvařil, ale John měl v té době zrovna nějakou krizi, a tak mi řekl: „Nechce se mi. Proč pro něj musím vždycky vařit já?“ Řekla jsem: „Protože mu to od tebe moc chutná.“ Ale jeho takhle odpověď nepotěšila, proto jsem mu navrhla, ať se ho zeptá sám. Nakonec John přece jen něco uvařil a po jídle se zenového mistra Wu Bonga zeptal: „Proč pro tebe musím vařit já?“ „Protože jsi dobrý kuchař. Až přijedeš do Providence, budu vařit já tobě.“ Jasně učení jako obvykle: prostě jen buď dobrým hostitelem, nic víc.

Občas vzal zenový mistr Wu Bong do našeho zenového centra svého syna Matthewa a naše děti si pak hrály spolu. Jednou můj syn Alex sebral Matthewovi nějakou hračku a ten se rozbrečel: „To je můj buldozer, vrať mi ho.“ To ale nezabralo, proto se v Alexově pokoji, kde jsem se já snažila získat hračku zpět, objevil Matthewův otec. Řekl mi, že by si chtěl s Alexem promluvit o samotě, a tak jsem odešla. Po pěti minutách vyšel s hračkou ven, teď ovšem vřískal zase Alex. Nato k němu malý Matthew přišel a buldozer mu podal. Jaká mysl! Bylo zjevné, že má v otci dobrý příklad.

Když jsem zastávala v zenovém centru funkci opata, bydlelo tam hodně lidí, nechodili ale moc často na ranní praxi a já se pořád snažila je přesvědčit, aby s námi praktikovali každý den. Asi jsem s tím byla dost otravná, protože po čase se rozhodli mě z centra vyhodit! Pak přijel zenový mistr Wu Bong a při společném setkání všem řekl, že to nejsem já, kdo by měl být vyhozen, nýbrž ti, kdo nechápou, proč žijí v zenovém centru. Potom hezky mluvil o tom, jak moc si váží života v zenovém centru a společné praxe. A přístup obyvatel centra se změnil.

Pro polské studenty byl zenový mistr Wu Bong vždy velkou autoritou a stále je; o síle jeho osobnosti se vypráví spousta vtipných historek. Tato skutečnost mi také už mnohokrát pomohla při složitých situacích v naší sangze.

Třeba v situaci, kdy jsme měli v sangze spousta starších, zkušených studentů, kteří již praktikovali řadu let a měli silné centrum – a kteří už byli „zenovými experty“. Nikoho neposlouchali, protože už všemu rozuměli. Potom přijel zenový mistr Wu Bong a přednesl skvělou řeč dharmy, kterou si přišla poslechnout spousta studentů – mluvil o zenové aroganci. A opět, bylo to jako zázrak, se dotkl mnoha srdcí a atmosféra pro praxi byla zas mnohem lepší.

Jednou jsem byla po své řeči dharmy smutná – měla jsem pocit, že se mi to moc nepovedlo. Zenový mistr Wu Bong si toho všiml a řekl: „Nic si z toho nedělej. Za hodinu už nikdo nebude vědět, o čem jsi mluvila. Nesejde na tom, jestli to byla dobrá řeč, nebo ne.“ Ulevilo se mi. A takových situací, kdy mě náš skvělý učitel povzbudil, bylo za ty roky mnoho.

Nedávno jsem například byla v Koreji u příležitosti pátého výročí úmrtí zenového mistra Seung Saha na slavnostním odhalení stúpy[8]. Přijeli všichni mniši Kwan Um a po obřadu jsme byli pozvaní na kávu a sušenky. Zenový mistr Wu Bong tam byl s jedním úžasným mnichem z kláštera Hyeng Chen Sa. Zeptali se mě, jestli bych je nechtěla přijet do Hyeng Chen Sa navštívit. Souhlasila jsem a za týden jsem tam na krátký čas zajela a připojila se k Wu Bong Sunimovi[9], který v té době v tomto tradičním korejském klášteře žil. Všichni mniši byli tak

přátelští, tak přirození... měla jsem pocit, jako bych je znala už mnoho životů. Nikdo nikoho nehlídal, neposuzoval, nic neočekával – bylo to prostě jen setkání lidských bytostí a společné sdílení. Nemohli jsme mluvit moc, ale to ani nebylo třeba. Jsem za tuhle příležitost velice vděčná.

Mniši v tomto klášteře vstávali ve čtyři hodiny (ve většině korejských chrámů se vstává ve tři), ale zenový mistr Wu Bong vstával ve tři, takže hned druhý den ráno jsem se k němu připojila na ranní praxi.

Se zenovým mistrem Wu Bongem jsem za ta léta seděla řadu ústraní a kjolče a všechno to pro mě byl velmi vzácný čas. Doufám, že v tom budeme moci pokračovat i dál a že zenový mistr Wu Bong svou jasností a moudrostí osloví ještě mnoho dalších studentů.

Děkuji vám, zenový mistře, a všechno nejlepší k narozeninám!

Důvěra mezi učitelem a žákem

Zenový mistr Ji Kwang

Se zenovým mistrem Wu Bongem jsem se poprvé setkal během letního kjolče[10] ve Varšavě v roce 1990. Rozhovor s ním na mě udělal veliký dojem. Dodnes ho vidím před sebou, jak kroutí hlavou a říká: „Ne...! Prostě jen udržuj *nevím!*“ Neznal jsem odpověď na kóan[11], který mi dal, ale nepřipadal jsem si hloupě – spíš jsem cítil, že mu na mně záleží a že chce, abych skutečně zažil ono „nevím“ a dokázal své porozumění strávit.

O několik měsíců později mi volal domů do Berlína, že k nám možná zavítá Dae Soen Sa Nim[12] – prý byli nuceni změnit svoje plány, protože ústraní v Paříži a Frankfurtu byla zrušena. „Mohl bys zorganizovat něco v Berlíně? Bude nás celkem pět: Dae Soen Sa Nim, zenoví mistři Su Bong a Dae Bong, Mu Sang Sunim a já. Přijedeme za

čtrnáct dní!“

Cože – za čtrnáct dní? Pro mě a mou ženu Namhee to byla samozřejmě velká pocta, nicméně to znamenalo zařídit spoustu věcí ve velmi krátkém čase. Ale nakonec jsme to zvládli a zorganizovali jsme nejen první berlínský Jong Maeng Džon Džin[13] s Dae Soen Sa Nimem a zenovými mistry Su Bongem a Wu Bongem, ale i veřejnou přednášku na univerzitě a interview v místní televizi. Jediný problém spočíval v tom, že se nám v Západním Berlíně nepodařilo zamluvit žádný hotel, protože tou dobou probíhala ve městě velká konference. Takže všichni ti ctihodní učitelé byli nakonec ubytováni v našem skromném studentském bytě. Ale to už je jiný příběh.

Během těch čtrnácti dnů se všechno točilo kolem organizování ústraní, ale zažili jsme přitom i spoustu legrace, intenzivní praxe a také jsme poznali nové lidi a přátele. A hlavně jsem se díky tomu potkal i se svými učiteli, včetně Wu Bong Soen Sa Nima, který byl pak i mým vedoucím učitelem.

Tehdy jsem si poprvé uvědomil, jak velkou důvěru ve mě zenový mistr Wu Bong vkládá. V té době to pro mě bylo důležité, protože jsem sám sobě ještě příliš nevěřil. Jeho důvěra nicméně přetrvává dodnes: v roce 2000 mi předal inka a v roce 2012 dharmu. Byl jsem vůbec první student, kterému inka předal, a to navzdory mé německé národnosti. Říkám „navzdory“, protože to byli právě Němci, kdo způsobil v dobách nacismu jeho rodině nezměrné utrpení. Když jsem se o těchto věcech nedávno dozvěděl, zeptal jsem se ho na to. Hodně mi o tom vyprávěl a byl velmi otevřený, takže jsem cítil smutek a stud.

Povaha a osobnost učitele, stejně jako vztah mezi učitelem a žákem, to vše je pro žákův růst a dosažení *živého* zenu nesmírně důležité. Já jsem měl to štěstí, že jsem našel učitele s pronikavým zrakem a jasnou moudrostí, který je soucitný a ze kterého přímo vyzařuje, čeho na své cestě dosáhl. Ze kterého vyzařuje důvěra v sebe i v druhé lidi. Toho jsem si na něm vždy velmi vážil a vždy jsem mu plně důvěřoval – tedy až na jednu výjimku.

Není to tak dávno: bylo to v době, kdy se Wu Bong Soen Sa Nim

měl stát korejským mnichem. Zažádal o rozvod a chystal se opustit svou rodinu v Paříži, která, jak se mi zdálo, na tom tehdy nebyla emocionálně ani finančně zrovna nejlíp. Bylo pro mě těžké takovéto rozhodnutí pochopit, nejspíš proto, že sám jsem rodinný typ. A zenový mistr Wu Bong i jeho rodina mi byli do té doby vzorem. Navíc to také znamenalo, že Wu Bong Soen Sa Nim odjede z Evropy a bude žít v Koreji. Kdo teď povede evropskou sanghu? Kdo povede nás – učitele? Kdo povede mě? Ano, už mi to kdysi říkal – že až splní své rodičovské povinnosti, možná se stane mnichem. A přece ve mně jeho rozhodnutí vyvolalo nedůvěru a pocity lítosti a zmatku.

V mnoha ohledech to pro mě bylo těžké období. Rozhodl jsem, že si s ním o tom promluví na rovinu. Bavili jsme se upřímně a otevřeně – a přece měl v sobě tolik laskavosti a respektu k mým dotazům a pochybnostem. Odpověděl mi na všechny otázky, dokonce i na ty, které byly hodně osobní. Nikdy neřekl: „Nemáš mě co posuzovat, do toho ti nic není!“ Tento rozhovor, stejně jako následující období, ve mně obnovil stoprocentní důvěru v to, co zenový mistr Wu Bong dělá, a ukázal, jak hodně si navzájem důvěřujeme. Dnes je mnichem a většinu roku pobývá v Koreji. Přesto nám Evropanům stále pomáhá a stále nás učí. Díky práci, kterou tu za těch víc než dvacet let vykonal, může dnes část své zodpovědnosti a svých povinností převést na své starší studenty. Skupina evropských učitelů se stará o sanghu v Evropě místo něj a každý z nich má teď větší zodpovědnost. Navíc – skutečnost, že tu nyní Wu Bong Soen Sa Nim bývá jen zřídka, pomohla evropským učitelům (mě nevyjímaje) v dalším růstu. Nadešel čas se víc osamostatnit, postavit se na obě nohy a opřít se o svého pravého mistra nevím – čas začít věřit víc sám sobě. To je to nejlepší učení, jakého se mi od zenového mistra Wu Bonga dostalo. Díky za ně!

Zbytečně to nekomplikuj

Se zenovým mistrem Wu Bongem jsem se poprvé setkala v zenovém chrámu školy Kwan Um ve Varšavě. Bylo to v roce 1990 během posledního týdne tříměsíčního letního ústraní. Dvakrát za týden se konaly kóanové rozhovory s mistrem. Než jsem poprvé vešla do místnosti na rozhovory, byla jsem tak nervózní a rozrušená, že se mi třásla ruce a měla jsem je úplně studené. Vstoupila jsem dovnitř, uklonila se mistrovi a sedla si na polštář proti němu. Viděla jsem, jak se na mě dívá svýma velkýma, klidnýma očima a vlídně se usmívá. Najednou jsem měla pocit, že se znovu setkávám s někým, koho znám už velmi dlouho. Uvolnila jsem se a všechno napětí ze mě spadlo. Najednou nebylo komu dokazovat, že jsem silná nebo že mám jasnou mysl, vlastně ani nebyl důvod být nervózní. Od toho dne cítím, že mě se zenovým mistrem Wu Bongem pojí silné pouto.

Když jsme později s manželem vybudovali berlínské zenové centrum, přijížděl zenový mistr Wu Bong pravidelně do Berlína učit. Vzpomínám si, jak jsme spolu během jeho druhé či třetí návštěvy šli koupit čokoládu s marcipánem, kterou chtěl přivést do USA své ženě. Šli jsme do obchodu pěšky, cesta tam a zpátky nám trvala asi půl hodiny. Celou dobu jsme kráčeli mlčky. Nebylo potřeba nic říkat. Lidé v takových situacích obvykle mluví o počasí a podobných věcech, aby se vyhnuli trapnému tichu. Ale s ním bylo mlčení úplně stejně přirozené jako mluvení nebo smích. Bylo to skvělé učení beze slov – a velmi jednoduché a jasné: prostě jenom setrvávej v přirozeném stavu své mysli.

Než jsem získala dostatečný vhled, dlouho jsem nechápala, co se praví v mnoha sútrách – jak můžeme všichni v témže okamžiku dosáhnout osvícení? A tak jsem se na to zenového mistra Wu Bonga při jedné řeči dharmy zeptala.

Zenový mistr Wu Bong mi odpověděl otázkou: „Jakou barvu má tahle podlaha?“ Řekla jsem, že hnědou. On na to: „Ano, pro mě je taky hnědá.“ Jeho odpověď mě úplně dostala – byla tak jednoduchá a obyčejná! On vidí hnědou podlahu, já vidím hnědou podlahu. Jak

úžasné společné osvícení ve stejný okamžik! Takové je jeho učení: vždy prosté a přitom pronikavé. Jen pár slov, ale ta jdou vždycky až na dřeň.

Jednou mě seznámil s principem KISS, který se předtím naučil používat v byznysu. Tento princip (v angl. Keep It Simple and Stupid) znamená: zbytečně to nekomplikuj, v jednoduchosti je síla. Přesně taková je i naše praxe. A právě takové je i Wu Bongovo učení: jasné a silné!

Během prvních tří čtyř let existence berlínského zenového centra jsme si na víkendová ústraní museli pronajímat jiné prostory, protože naše zenové centrum bylo tehdy na takové akce příliš malé. Prakticky vzato to znamenalo, že jsme před každým takovým ústráním museli všechny věci jako podložky, polštářky, hrnce na vaření (a někdy i oltář) převést na místo, kde se ústraní konalo. Jednou jsme zase takhle stěhovali všechny ty věci na ústraní; bylo tam tehdy víc než sedmdesát schodů. Navíc místnost, která se měla na ten víkend stát sálem dharmy, fungovala za normálních okolností jako knihovna, takže jsme z ní nejdřív museli ještě vynosit deset stolů a asi čtyřicet židlí. Zenový mistr Wu Bong nám se vši touhle namáhavou prací pomáhal. Až v jednom okamžiku mu při zvedání těžkého stolu ruplo v zádech; medicínsky se tomu říká lumbago nebo také houser. Většinou to bolí tak, že člověk nevydrží chvíli sedět, stát ani ležet. A stejné to bylo i pro našeho učitele. Přesto vedl kóanové a konzultační rozhovory a jako obvykle se u toho vlídně a klidně usmíval, i když na ústraní bylo nějakých 35 lidí a pro něj to znamenalo sedět celé dva dny pořád v jedné a té samé pozici. Jenom když jsem za ním občas během krátké přestávky přišla, abych mu záda namasírovala a aspoň trochu mu ulevila, viděla jsem, kolik bolesti mu přináší každý, i sebemenší pohyb.

Přesně takový je jeho život a jeho učení: bez ohledu na situaci, podmínky a okolnosti stoprocentní obětavost jedinému jasnému směru – pomáhat všem bytostem, aby netrpěly.

Třikrát se klaním s hlubokou vděčností za to, že nás nepřestává učit. Děkuji, Soen Sa Nime!

Báseň

Zenový mistr Ji Kwang

Pro zenového mistra Wu Bonga u příležitosti jeho 60. narozenin

Před šedesáti lety přišel na tento svět velký muž.

Jeho lví řev prostupuje psem, květinou, člověkem i Buddhou.

Jeho bystrá mysl a zářivá moudrost jsou jako hrom a blesk.

Neukazuje nám však nic nového.

Jediný vhled do naší pravé přirozenosti a veškeré utrpení se rozplyne na nekonečné obloze.

Jenom to dělá – už šedesát let

a celý vesmír se klaní s vděčností.

Jako chomáč trávy, který vítr honí stepí sem a tam

Jo Potter, JDPSN

Na své první zenové ústraní jsem přišla vyčerpaná a s pocitem vnitřní prázdnoty. Měla jsem právě za sebou šílené období, v němž jsem byla intenzivně zapojená do života jedné duchovní komunity, které jsem dala vše. Tato komunita se ale nakonec za velmi dramatických okolností rozpadla a já měla pocit, jako bych byla jen chomáč trávy, který vítr honí nazdařbůh stepí sem a tam.

Ústraní tehdy vedl Poep Mu, JDPSN, který se později stal zenovým mistrem Wu Bongem. Jakmile zazvonil zvonek, přihítla jsem se do místnosti na rozhovory a celá rozbolavělá jsem se před tím cizím

člověkem posadila na podložku. Během toho prvního rozhovoru jsem plakala. Vyprávěla jsem mu o své komunitě a o učiteli, kterého jsem tolik milovala a ctěla a kterého už nikdy neuvídím. Řekla jsem mu také, že se cítím být tímto učitelem podvedená – to, co se stalo, jsem tehdy vnímala jako zradu.

Poep Mu, JDPSN, mi tehdy řekl něco, co můj pohled na celou věc radikálně proměnilo a nakonec mi to změnilo i život. Řekl: „Mít špatného učitele a být špatný student je špatná situace. Mít dobrého učitele, ale být špatný student – také špatná situace. Ale má-li dobrý student špatného učitele, to je dobrá situace. Možná jsi, Jo, dostala špatné učení, ale byla jsi dobrou studentkou.“

Do té doby jsem to celé vnímala tak, že mě můj první učitel opustil. Od tohoto rozhovoru však ve mně začal sílit soucit s tímto člověkem, a co je ještě mnohem důležitější: začala jsem soucítit i sama se sebou a našla v sobě vůli si odpustit.

Už tento první rozhovor mi dodal velkou odvahu přehodnotit všechno, co se mi v oné duchovní komunitě stalo.

A dnes, o mnoho let později, jsem zenovou učitelkou i já a často říkám studentům totéž, co mi tenkrát řekl můj učitel.

Jako bych se nadechla čerstvého vzduchu

Jo Potter, JDPSN

Vzpomínám si na jeden důležitý posun ve své „zkoušející mysli“^[15]; v té době jsem se zenovým mistrem Wu Bongem praktikovala už několik let. Byla jsem na něj tenkrát našťavaná, ale bála jsem se mu to říct. Pořád jsem řešila: *Mám mu to říct? Kdy mu to mám říct? Nebude se zlobit?* Prostě jsem v sobě narazila na zeď, která bránila tomu, aby ze mě cokoli vyšlo ven. Nakonec jsem si ale uvědomila, že když ten krok neudělám a neskočím do té obrovské propasti nevědění, strachu, obav a smutku, uvážnu na mrtvém bodě a stejně tak i moje praxe. A nedokážu

z toho světa stínů vyjít ven.

Dodnes si vzpomínám na okamžik, kdy jsem mu napsala první dopis (bylo jich pak ještě několik) a v něm jasně vyjádřila, co si myslím, proč jsem na něj rozzlobená a co by se podle mého mělo stát. Byl to pro mě okamžik velké svobody.

Pak přišlo čekání. Odepíše vůbec? Rozcupuje mě na kousky? Nebo bude nešťastný? Rozladěný?

Jeho dopis však byl zcela upřímný a zároveň jemný a hned z prvních slov bylo jasné, že má o mě starost. V tu chvíli mi spadl ze srdce velký kámen, a kdykoli jsem pak byla tomuto učiteli nablízku, bylo mi na duši tak lehce! Neměl kolem sebe žádné barikády a nikdy se nebránil upřímnosti a odvaze. Jako bych se zhluboka nadechla čerstvého vzduchu!

Burza

Koen Vermeulen, JDPSN

Jednou jsem přijel do Pařížského zenového centra. Zenový mistr Wu Bong otevřel dveře a ve tváři měl zvláštní výraz. Jen jsme si řekli „ahoj“ a hned jsme začali společně pracovat na jednom podnikatelském záměru. Během naší debaty byl úplně v pohodě, byl v ní doslova na sto procent. Když jsme pak skončili, zmínil se mimo jiné o tom, že těsně před mým příjezdem se dozvěděl, že přišel na burze o velké peníze. A přece dokázal okamžitě přepnout: přestat řešit vlastní finanční problémy a místo toho tu být jen a jen pro mě.

Mé první setkání s *nevím*

Arne Schaefer, JDPSN

O buddhismus jsem se začal zajímat už někdy v devatenácti letech. Četl jsem tehdy knihy jako *Zenová mysl – mysl začátečníka*, jejímž autorem je róši Suzuki, a měl jsem už i první zkušenosti s meditací. V jednadvaceti jsem pak cestoval po Indii a setkal jsem se v Dharamsale s lidmi ze Západu, kteří byli ordinováni v tradici tibetského buddhismu; tehdy jsem také poprvé začal uvažovat o tom, že budu rovněž praktikovat buddhistickou cestu. Když jsem se pak vrátil do Německa, hledal jsem nějakou aktivní buddhistickou skupinu a začal jsem pravidelně praktikovat v tibetské tradici Kagyü. Poté jsem se přestěhoval do Berlína a pustil se do studia religionistiky a filozofie. To mě hodně bavilo, ale pořád to ještě nebylo úplně ono. Na univerzitě jsem se seznámil s jedním kamarádem, který na tom byl podobně; často jsme se spolu bavili o buddhismu a především o zenu. On měl už trochu zkušeností ze zenového centra v San Francisku, kde předtím nějakou dobu pobýval, a byl velkým příznivcem Sótó zenu.

Jednoho dne mi řekl: „Dnes večer bude v Antropologickém muzeu přednáška o zenu. Až nám skončí škola, chtěl bych se tam jít podívat – nechceš se přidat?“ Tak jsme šli. Nejprve chvíli mluvil jeden zenový student a po něm na otázky z publika odpovídal zenový učitel, kterému říkali „Mistr dharmy Poep Mu“. Pozorně jsem poslouchal, ale „nerozuměl“ jsem, o čem to vlastně mluví, když se posluchačů ptá „Kdo jsi?“ a oni odpovídají „Jsem student“, nebo „Pracuju jako...“. Už si nevzpomínám, jestli jsem se tehdy také na něco ptal. Pamatuji si ale, jak jsem poprvé slyšel o *nevím* – mistr vysvětlil, že *nevím* je název pro bod, který se nachází před myšlením. Nikdy předtím jsem o tomhle bodu „před myšlením“ neslyšel. Vrtalo mi v hlavě, co by to mohlo být a k čemu to je dobré. Učitel to vysvětloval dál a mně to postupně dávalo stále větší smysl: v okamžiku, kdy dosáhneme tohoto *nevím*, je vše jasné – je to právě takové, jaké to je. Toto *nevím* je naší pravou přirozeností. Z něj pak vychází naše správná situace, správný vztah a správné jednání. Není to nic, co bychom „vytvářeli“ – pochází to z „nevytváření“.

Tohle učení mě doopravdy zasáhlo. Do té doby jsem zkoušel různé

techniky řízené meditace, které pracovaly s vizualizacemi, a moc mi to nešlo. Mistr dharmy Poep Mu se díval na lidi usměvavýma, milujícímá očima, jak stále bojují se svými představami o tom, co je správné a co nesprávné, co dobré a co špatné, a jen se je znovu a znovu snažil spojit s jejich myslí *nevím*. Celé mi to najednou dávalo smysl: prostě stačí jen sedět a snažit se udržovat *nevím*, nic víc. Najednou jsem zatoužil tohoto bodu, o kterém mistr mluvil, skutečně dosáhnout!

Pamatuji si také, že mistr tehdy vyprávěl několik úžasných příběhů. Nejvíc mi utkvěl příběh o stařeně zapalující poustevnu:

Ta stará žena podporovala deset let jednoho mnicha a pak se rozhodla, že se přesvědčí, zdali něčeho dosáhl. Vyslala proto svou krásnou dceru s novými šaty a dalšími dárky za mnichem. Když dcera dorazila do poustevny, poklonila se mnichovi a řekla: „Jste tu už deset let. Moje matka vám proto posílá tohle sváteční jídlo a tyhle šaty.“

„Ó, děkuji, děkuji,“ odpověděl mnich. „Tvá matka mě tu už tak dlouho podporuje, je to velký bódhisattva.“

V tu chvíli dívka mnicha pevně objala, políbila ho na rty a řekla: „Jak se cítíte?“

„Shnilý pařez na studené skále. V zimě žádné teplo,“ odpověděl mnich.

Dívka jej pustila, hluboce se uklonila a řekla: „Vy jste opravdu skvělý mnich!“ Potom se vrátila domů, plná štěstí a obdivu, a o všem vyprávěla matce. „Matko! Matko! Tento mnich je uvnitř tak pevný a silný, jeho mysl se ani nepohne! Určitě něčeho dosáhl!“

„Je mi jedno, jestli je uvnitř pevný a silný, jestli jeho myslí nelze pohnout nebo jestli je to skvělý mnich. Chci slyšet, co říkal!“

„Jeho slova byla naprosto úžasná, matko! Řekl: ‚Shnilý pařez na studené skále, v zimě žádné teplo.‘“

„Cože!?“ vykřikla žena. Celá rozlícená popadla velkou hůl, přiřítla se do poustevny a začal mnicha bít hlava nehlava. „Táhni!“ křičela. „Ať